

cisada en la meua nota de 1936 (*EntreDL* III, 190-1). Com ja vaig indicar allí no es tracta de cap mot híbrid greco-llatí, com creia Vidos, sinó d'un mot existent en el baix grec (que Hepites defineix «patin ou lambette») i format amb el conegut sufix diminutiu (ja clàssic) *-ᾶπιον*, del grec; que precisament s'usà molt per formar o ampliar termes nàutics (p. ex. *λυαντᾶπιον* «halyard», ja documentat en el S. v,¹ avui *μαντᾶρι*, que ha substituït el clàssic *λυᾶς, ἄντρος* (> *AMANT*). Tot i que tenim documentació anterior de l'it. *staminara* (i *-minale*), del mateix origen i significat, no veig cap raó per creure que el català vagi rebre el mot de l'italià, o bé de la forma genovesa *stamanæa*. A l'Urgell *estamenera* s'ha aplicat a la 'barra que aguanta les estakes de la barana del carro', Serra i Boldú (*AlcM*), que alguns pronuncien malament *estabenera* (cap a StaCQ).

¹ Kahane, *Journ. Amer. Or. Soc.* LXII, 349.

Estament, V. *estar Estamenya, -menyaire, -menyar, estamenyeria, estament, estaminal, estaminodi, estaminós, V. estam*

ESTAMORDIR, antigament *estramordir*, mot germà de l'oc. dial. *estramou(ri)lit* o *estalamourdit* 'atordit, estabornit (d'un cop, etc.)' i de l'it. *tramortito* id.: probablement format, com aquests, per un derivat de *mort* amb el prefix *estra-* (ll. EXTRA-, cf. *estrafer*), que en català i en part dels parlars d'Oc fou alterat per influència d'*atordir*; i compareu ESTABORNIR. □ ^{1a} doc.: fi S. XIV.

«Cahec la u de la una banda e l'altre de la altra, *stramordits*; e l'emperador --- féu-los donar ayguarros --- tant que tornaren en lur seny», «quant la filla entès ço que lo seu pare li ac dit, *estramordís* de gran dolor que ac --- e con ella fo tornada en son seny, ella respòs ---», *Filla de Costantí* (NCl. XLVIII, 96, 66), lliçons comprovades per Suchier en el ms. (f° 33v, 22v), *Rom.* xxx, 538; també, quasi pel mateix temps, en Ant. Canàls: «per ço que, ab cruels e speventables bèstias *estramordesca* son enemic» (*Scipió e Anibal*, ed. Miquel, deturpat com *estramoscha* per Riquer en la seva ed., p. 67); ja el recull amb la grafia *estremordex* el *Torc.* d'Aversó en rima amb molts verbs en *-eix* (1635.26); i el *DAG.* cita un altre ex. de *estramordir* en Francesc de la Via, amb context anàleg; així mateix en una història evangèlica que figura en un ms. de mj. S. xv: «aguieren gran pahor e cayguéran en terra *stremordits*, e quont se leváran, trobaren lo cos dintre lo moniment» (*BABL* x, 217); veg. encara *estramordiment* infra.

Modernament, en la nostra llengua la primera *-r* s'ha perdut quasi pertot, dissimilada (tanmateix *AlcM* cita encara dos casos de *estramordir* o *estre-*, s. v. *estremordir*, en autoritzats escr. Renaix.). i per això en els dialectes orientals (que pronuncien igual *a* i *e* pretòniques) el mot ha estat comprès com una espècie de derivat de *TEMER* o *temor*, o un equivalent del cast. *atemorizar*, i els lexicògrafs es posaren a escriure'l *estemordir*, grafia encara respectada en el *DOrt.*, *DFa.*

i *AlcM*; però en els anys 30, en cridar l'atenció al mestre sobre aquesta qüestió gràfico-etimològica va dir que ell ja se'n preocupava, i en aportar-li aquesta documentació antiga i dialectal, m'havia dit el 1934 que ja no dubtava que s'hauria d'esmenar l'error, i ens encomanà de fer-ho, des de Prada, en els anys 47-48 (així s'ha imprès, doncs, des del *DFa.*).

Realment amb *a* és la pronúncia valenciana i occidental: «se quedà en lo cuarto *estamordida* y sense polsos» en la *Rondalla de Rondalles* de C. Ros (84); «*estamordir*: aturdir» en Sanelo, 149v (i veg. Gulsoy, p. 370); en el Maestrat: «--- la joia / no tinc d'ésser ton pare --- / —No tant *estamordida* / m'hagués un llamp deixada!», GaGirona (*Seidia*, 73); «*estamordit*: qui queda sens sentits d'algun colp, estampit, susto, etc.», *Vocab.*); i jo mateix vaig anotar en els boscos de Vilafranca del Maestrat com el meu guia feia i deia que deixava «una serp mig *estamordida d'una berdugà*» (1961);¹ així seguim cap al Nord en cat. occidental: tort. *astamordit* (*BDC* III, 86), Peralta de la Sal i Benavarrí *estamordit* 'estabornir' (*ZRPh.* XLV, 236; *BDC* VII, 73); a Tor de Vall Ferrera preguntant com dirien 'ha quedat estabornit d'un cop' em contestaren *estamordit* (1932).

En els escr. Renaix. de dialecte oriental, la influència de *temor* ha fet algunes vegades que el mot prengui simplement el sentit d'«esporguir», com p. ex. en Pons i Massaveu: «quina manera d'empaytar-nos! Era allò una batalla que *estemordia* de veres» (*La Colla del Carrer* III, 29), «una estranya *temor estemordi* a la moceta» (*Trascant p. l. S.*, 22). Però generalment conserva més o menys el matis de percussió i abatiment moral i material alhora: eiv. *astamurdí* «dejar o quedar sin sentidos» (PzCab.); «sonaven ensem les campanes --- la batallada de les grans *estemordia*, i el gemec agut de les esquelles esborronava el cor», Mrn. Aguiló, a. 1848 (*Antol. Poèt.*, 1975, 81); «obehint com una figura de màquina, s'assentà, quedant-se desseguida fret, silencios, immòvil, *estamordit*, sense darse cap compte de lo que li passava», Feliu i Codina (*La Dida*, 1875, p. 75); «sense forces per a resistir-me a baixar, m'arreprenjava *estemordit* i greujós, cap endarrera, i ara les llàgrimes roentes ---», Coromines (*Presons Im.*, *Les Fúries de l'Instint*, O. C., 880a15); «a la notícia de la presentació d'un contrincant perillós, A. de seguida va quedar *estemordit*, i només pensava qu'en donar diners a tothom», id. (carta de 1902).

Alguns, però, ni tan sols havien perdut la consciència de la forma antiga: «a Cuba --- Martínez Campos --- hi hauria pogut anar --- útilment --- quan *estemordida* la insurrecció, estés en disposició d'escoltar proposicions de tranzigència y de pau» [després d'enviar-hi el brutal Weyler, a «pegar fort», però ho havien fet a l'inrevés] escrivia a *La Renaixensa* el seu corresponent de Madrid <crec Frederic Rahola>, 22-III-1896. «L'infermer tancà en clau la porta d'entrada y, deixant a l'*estamordit* practicant, anà a obrir-ne una altra», NOLLER (*Notes de c.*, 114); i també el bon humorista ross. A. Saisset: «—Quan paràràs la taula? Els plats on són? / —*Mon ami, ça va z'être* a punt— /